

Каплінський В. В., Дамзін О. В., Пінаєва О. Ю.

**КОМУНІКАТИВНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОГО
СТАНОВЛЕННЯ ПЕДАГОГА В ОСВІТНЬОМУ
СЕРЕДОВИЩІ ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Навчальний посібник для здобувачів вищої освіти

Вінниця – 2025

УДК 378.015.31:316.77(075.8)

K20

Рекомендовано Вченою радою Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 4 від 30 жовтня 2025 р.)

Рецензенти: **Антонова Олена Євгенівна**, доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління Житомирського державного університету імені І. Франка, Віце-президент Академії міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся»

Акімова Ольга Вікторівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри педагогіки і освітнього менеджменту Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Каплінський В. В., Дамзін О. В., Пінаєва О. Ю. Комунікативні аспекти професійного становлення педагога в освітньому середовищі педагогічного університету. Навчальний посібник для здобувачів вищої освіти. Вінниця: ТОВ «Твори», 2025. 128 с.

У посібнику для здобувачів вищої освіти розглядаються важливі аспекти комунікативної діяльності педагога в освітньому середовищі педагогічного університету: структурні компоненти та особливості педагогічного спілкування; комунікативний супровід методів і прийомів педагогічної взаємодії у становленні педагога; комунікативне забезпечення процесу розв'язання педагогічних ситуацій як засобу професійного становлення; мовленнєвий аспект діяльності та ораторські вміння педагога; педагогічний конфлікт як комунікативне явище; шляхи спрямування конфлікту в конструктивне русло. Акцент зроблено на реалізації потенціалу загальнопедагогічної підготовки у формуванні комунікативної складової особистісно-професійного становлення фахівця педагогічної сфери. Посібник містить навчально-методичні матеріали для практичних занять та самостійної роботи.

©Каплінський В. В., Дамзін О. В., Пінаєва О. Ю., 2025

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
ВСТУП.....	5
Розділ 1. Структурні компоненти та особливості педагогічної комунікації.....	9
Розділ 2. Комунікативний супровід методів і прийомів педагогічної взаємодії у становленні педагога.....	32
Розділ 3. Комунікативне забезпечення процесу розв’язання педагогічних ситуацій як засобу професійного становлення.....	46
Розділ 4. Мовленнєвий аспект діяльності та ораторські вміння педагога.....	64
Розділ 5. Педагогічний конфлікт як комунікативне явище. Шляхи спрямування конфлікту в конструктивне русло.....	72
Розділ 6. Навчально-методичні матеріали для практичних занять та самостійної роботи.....	89
Перелік питань для підсумкового контролю (залік).....	125
Список рекомендованої літератури.....	127

ПЕРЕДМОВА

У сучасній вищій освіті комунікація стала не просто «м'якою навичкою», а стратегічним ресурсом професійного становлення педагога. Динамічні зміни освітніх політик, швидка цифровізація, зростання міждисциплінарних і міжкультурних взаємодій, а також запит суспільства на безпечне і підтримувальне навчальне середовище формують нові вимоги до педагога як лідера спільноти, фасилітатору діалогу й менеджера смислів. Саме в контексті цих вимог сформовано зміст навчально-методичного посібника, зосередженого на комунікативних аспектах, які визначають траєкторію професійного зростання майбутнього педагога в освітньому середовищі педагогічного університету.

Посібник поєднує науково обґрунтовані підходи з практичними інструментами: моделями й алгоритмами педагогічної взаємодії, педагогічними ситуаціями і мікрокейсами для аудиторної та позааудиторної роботи. Окрему увагу приділено розвитку емпатії та рефлексії.

Значну увагу приділено практичним завданням і проблемним педагогічним ситуаціям, спрямованим на включення здобувачів вищої освіти у самостійний пошук знань та розвиток творчого мислення.

Зміст і комплекс завдань навчально-методичного посібника відображає основні компоненти змісту, якими оволодіває здобувач вищої освіти у процесі професійної підготовки: 1) оволодіння науково-теоретичними та науково-практичними знаннями; 2) набуття досвіду пошуково-творчої діяльності та емоційно-ціннісного ставлення.

Оскільки одна із функцій педагога – здійснення педагогічного впливу, практичні завдання та педагогічні ситуації подаються у контексті основних принципів, методів, прийомів та психологічних механізмів виховання, здатних забезпечити його ефективність за відповідного комунікативного супроводу.

Адресований здобувачам вищої освіти, викладачам, кураторам академічних груп і наставникам-практикам, цей посібник допоможе вибудувати індивідуальну карту комунікативної майстерності та інтегрувати її у власну професійну ідентичність. Віримо, що запропоновані матеріали стануть опорою для тих, хто прагне не лише «говорити про освіту», а щодня створювати її якісну реальність мовою відповідальної, доказової та гуманної комунікації.

ВСТУП

У посібнику розглядаються важливі аспекти комунікативної діяльності педагога в освітньому середовищі педагогічного університету. Акцент зроблено на реалізації потенціалу загальнопедагогічної підготовки у формуванні комунікативної складової особистісно-професійного становлення фахівця педагогічної сфери. Зміст посібника гармонійно поєднується зі змістом робочої програми, що має аналогічну назву.

Перший блок інформації присвячено структурним компонентам і особливості педагогічного спілкування: Роль і місце педагогічного спілкування у становленні педагога. Структура педагогічного спілкування та його функції. Особливості та модель комунікативної діяльності педагога. Сутність комунікативних умінь. Когнітивний та поведінковий рівень комунікативних умінь. Конструктивна детермінація та виділення основних характеристик комунікативних умінь. Діалогічні та антидіалогічні відносини. Комунікативні здібності як внутрішні умови, що забезпечують успішність діяльності педагога. Перцептивні здібності. Вміння забезпечувати взаємний контакт на початковому етапі комунікації. Вміння підтримувати взаємні стосунки у процесі спілкування. Вміння попереджувати конфліктні ситуації у спілкуванні. Вміння конструктивно з'ясовувати відносини в процесі та після конфліктів у спілкуванні. Бар'єри педагогічного спілкування. Фактори, що позитивно впливають на комунікацію педагога зі здобувачами освіти та становлення іміджу «Гарний педагог», і фактори, що заважають цьому.

Оскільки професійне становлення передбачає застосування відповідних засобів, методів і прийомів зовнішнього впливу, а їх результативність можлива лише за певного комунікативного забезпечення, *другий блок* інформації стосується комунікативного супроводу педагогічної взаємодії у становленні педагога і висвітлює наступні аспекти педагогічної комунікації: Суб'єкт-суб'єктні відносини в освітньому процесі. Емоційно-психологічний простір, що забезпечує комфортну взаємодію та створює умови для прояву емоційного благополуччя її

учасників. Ціннісно-нормативна єдність, котра веде до зближення викладача і здобувача вищої освіти. Сукупність чинників, що сприяють забезпеченню взаємного контакту викладача і здобувачів вищої освіти: а) прихильність та доброзичливе ставлення; б) прагнення зрозуміти здобувачів вищої освіти (їхній внутрішній світ, інтереси, потреби, позицію, індивідуальні особливості); в) прояв уваги та турботи (допомога, педагогічна підтримка і педагогічний супровід майбутнього вчителя в процесі його професійного становлення); г) довіра та щирість у взаємостосунках і відсутність подвійних стандартів поведінки. Комунікативний супровід методів педагогічної взаємодії: переконування навіювання, дискусія, педагогічно доцільна самопрезентація, метод виховних ситуацій (спеціально створених, природних, ситуацій вибуху), педагогічна вимога, доручення, рольова гра, методи оцінювання і корекції поведінки. Комунікативне забезпечення заохочувальних і гальмівних прийомів педагогічної взаємодії.

Педагогічний процес постає як багатовимірна система, в якій навчально-виховна взаємодія тісно пов'язана з динамікою щоденних педагогічних ситуацій. Ця реальність відзначається постійними змінами, що зумовлюють необхідність оперативних і водночас виважених рішень. Професіоналізм педагога формується не лише під час оволодіння психолого-педагогічними знаннями, методиками викладання чи спеціальною підготовкою. Він визначається також умінням орієнтуватися в «педагогічному потоці» – у непередбачуваних ситуаціях, що вимагають швидкого, але педагогічно грамотного реагування. Викладач виступає своєрідним координатором складної освітньої реальності, здатним підтримати її цілісність попри різноманітність зовнішніх і внутрішніх чинників.

Водночас практика свідчить, що під час професійної підготовки майбутніх педагогів аналіз і відпрацювання навичок вирішення проблемних педагогічних ситуацій часто залишаються поза належною увагою. Це створює певний розрив між академічною підготовкою та реальною педагогічною діяльністю, у якій учитель стикається з багатогранністю «живої» педагогічної дійсності. Саме тому **третій блок** змісту посібника – комунікативне забезпечення процесу розв'язання педагогічних ситуацій як засобу професійного становлення – конкретизується

такими його складниками: Проблемні ситуації у педагогічному спілкуванні. Види педагогічних ситуацій (ситуації першого знайомства, ситуації дидактичного характеру, ситуації-провокування конфлікту). Технологія розвитку комунікативних умінь на основі розв'язання проблемно-педагогічних ситуацій. Алгоритм розв'язання педагогічних ситуацій. Комунікативне забезпечення різних видів проблемних педагогічних ситуацій: а) ситуацій, що передбачають ціль – критично осмислити і проаналізувати запропоновані педагогом готові варіанти їх розв'язання; б) із завданням спрогнозувати наслідки запропонованих варіантів і доповнити їх власними міркуваннями; в) ситуацій, що потребують здійснити прогноз розвитку подій та порівняти його з реальними рішеннями, які даються пізніше; г) незакінчених проблемних ситуацій на моделювання власних варіантів подальших дій; д) ситуацій, що передбачають виконання конкретних завдань до кожної, спрямованих на реалізацію творчого потенціалу здобувача вищої освіти; є) з конструюванням творчих моделей самопрезентації викладача при першому знайомстві зі здобувачами вищої освіти; ж) ситуацій з кількома проблемами, які потребують особливої уваги до подій, відображених у їх змісті та ін.

Четвертий блок змісту посібнику присвячено мовленнєвому аспекту діяльності та ораторським вмінням педагога. Він висвітлює наступні питання: Мовленнєвий аспект комунікативної діяльності педагога. Система ораторських умінь. Уміння ясно і доступно викладати інформацію. Вміння активізувати сприйняття інформації з допомогою різноманітних фактів, прикладів, порівнянь тощо. Вміння підводити слухачів до логічного сприйняття інформації, дотримуючись логіки її викладення. Вміння ефективно використовувати інтонаційне багатство мовлення та емоційно-образні засоби. Вміння робити акцент на головному, істотному. Уміння висловлюватись стисло і лаконічно, скорочуючи фрази до «розміру» думок. Уміння для більш точної передачі змісту, почуттів, переживань використовувати невербальні засоби спілкування. Вміння використовувати під час спілкування елементи доречного і водночас розумного гумору. Вміння здійснювати проблемний виклад інформації. Уміння розподіляти увагу, слідкуючи одночасно за викладом інформації та реакцією на неї слухачів.

Уміння застосовувати важливий засіб комунікації – паузу. Вміння в усьому дотримуватися почуття міри.

Взаємний контакт у педагогічному спілкуванні може порушуватись з причин нездатності педагога попереджувати та конструктивно вирішувати конфліктні ситуації. Тому **п'ятий блок** змісту посібника містить інформацію про педагогічний конфлікт як комунікативне явище та шляхи його спрямування в конструктивне русло. Розглядаються наступні питання: Види конфліктів в освітньому процесі. Роль комунікативних умінь у вирішенні конфліктів діяльності, конфліктів поведінки, конфліктів відносин. Деструктивні та конструктивні конфлікти. Комунікативний супровід фаз протікання конфлікту: латентної, демонстративної, агресивної, батальної, фінальної. Можливі наслідки фінальної фази конфлікту. Природа конфліктів у стосунках і поведінці у педагогічному середовищі, що розкривається через аналіз їхніх витоків та проявів. Причинами загострень у взаєминах (приниження й безтактність, нав'язування власної позиції, зверхність, дискримінація чи розголошення довіреної інформації). Поведінкові конфлікти, що зумовлені прагненням самоствердитися, привернути увагу, здійснити вплив або відплатити за образ. Дидактичні суперечності – особливий вид педагогічних конфліктів, що виникають через недосконалість методики навчання, упереджене оцінювання, залежність балів від особистісного ставлення, позапрограмні вимоги або втрату контролю над дисципліною. Подолання конфлікту і спрямування його в конструктивне русло через грамотний комунікативний супровід. Профілактика суперечностей у навчальному процесі завдяки умінню вчасно розпізнати тип і причини проблеми, передбачити негативні наслідки, тримати під контролем власні емоції, зберігати внутрішню врівноваженість і тактовність. Способи відновлення взаємин після конфлікту заради формування довіри та порозуміння. В підсумку ключовим інструментом гармонізації стосунків виступає культура педагогічного спілкування, яка стає запорукою партнерства й взаємоповаги.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ (ЗАЛІКУ)

1. Сутність комунікативних умінь та їх особливості.
2. Когнітивний та поведінковий рівень комунікативних умінь.
3. Комунікативні здібності як внутрішні умови забезпечення успішності діяльності педагога.
4. Вміння забезпечувати взаємний контакт на початковому етапі комунікації.
5. Вміння підтримувати взаємні стосунки в процесі спілкування.
6. Вміння попереджувати конфліктні ситуації у спілкуванні.
7. Вміння конструктивно з'ясовувати відносини в процесі і після конфліктів у спілкуванні.
8. Бар'єри педагогічного спілкування.
9. Фактори, що позитивно впливають на комунікацію педагога та заважають її успішності.
10. Суб'єкт-суб'єктні відносини в освітньому процесі.
11. Сукупність чинників, що сприяють забезпеченню взаємного контакту викладача і здобувачів освіти:
12. Комунікативний супровід методу переконування.
13. Комунікативний супровід методу навіювання,
14. Комунікативний супровід методу дискусії.
15. Педагогічно доцільна самопрезентація та її різновиди
16. Комунікативний супровід методу виховних ситуацій: спеціально створених, природних.
17. Комунікативний супровід ситуацій вибуху.
18. Комунікативний супровід методу рольової гри
19. Комунікативний супровід методів оцінювання і корекції поведінки.
20. Комунікативне забезпечення заохочувальних прийомів педагогічної взаємодії.
21. Комунікативне забезпечення гальмівних прийомів педагогічної взаємодії.
22. Проблемні ситуації у педагогічному спілкуванні.

23. Комунікативне забезпечення процесу аналізу педагогічних ситуацій.
24. Комунікативне забезпечення процесу розв'язання педагогічних ситуацій.
25. Види педагогічних ситуацій (ситуації першого знайомства, ситуації дидактичного характеру, ситуації провокування конфлікту).
26. Алгоритм розв'язання педагогічних ситуацій.
27. Комунікативне забезпечення педагогічних ситуацій з готовими варіантами розв'язання.
28. Комунікативне забезпечення незакінчених педагогічних ситуацій.
29. Комунікативне забезпечення педагогічних ситуацій на конструювання творчих моделей самопрезентації викладача.
30. Мовленнєвий аспект комунікативної діяльності педагога.
31. Система ораторських умінь педагога.
32. Види конфліктів у освітньому процесі.
33. Роль комунікативних умінь у вирішенні конфліктів поведінки.
34. Роль комунікативних умінь у вирішенні конфліктів діяльності.
35. Роль комунікативних умінь у вирішенні конфліктів відносин.
36. Конструктивні та деструктивні конфлікти.
37. Комунікативний супровід фаз протікання конфлікту: латентної, демонстративної, агресивної, батальної, фінальної.
38. Сутність конфліктів відносин і конфліктів поведінки.
39. Причини конфліктів відносин
40. Причини конфліктів поведінки.
41. Недоліки в організації навчальної діяльності як причини дидактичних конфліктів.
42. Комунікативний супровід спрямування конфлікту в конструктивне русло.
43. Шляхи попередження конфліктів у освітньому процесі.
44. Шляхи з'ясування відносин після конфлікту.
45. Правила педагогічного спілкування.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Адаптація до змін: від ідей до результативності (з досвіду роботи): посібник / уклад.: Голодюк Л.С., Федірко Ж. В. Кропивницький : КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2024. 90 с.
2. Гарькавець С. О., Волченко Л. П. Спілкування в педагогічному процесі : навчальний посібник. Житомир : ТОВ «Видавничий дім «Бук-Друк», 2021, 100 с.
3. Інна Асаулюк, Василь Каплінський, Роман Тетерук. Розвиток педагогічної майстерності як важливий напрямок загальнопедагогічної підготовки і становлення майбутнього вчителя фізичної культури. Наукове періодичне видання «UKRAIŃSKAROLONISTYKA». Вип. 23, 2025 р. С.160-167. DOI: 10.35433/2220-4555.23.2025.ped-1
4. Інноваційна розробка вчителя як засіб професійного зростання: інформаційно-методичний збірник / уклад.: І.В. Удовиченко, О.П. Сердюк, А.В. Метейко, О.В. Третьякова. Суми : ФОП Цьома С.П., 2024. 44 с.
5. Василь Каплінський, Олександр Дамзін, Роман Тетерук. Інтерактивні технології в особистісно-професійному становленні майбутнього вчителя. Педевтологія. Том 2. № 2 (2024). С. 70-78 [https://doi.org/10.31652/3041-1203-2024\(2\)-70-78](https://doi.org/10.31652/3041-1203-2024(2)-70-78)
6. Вища педагогічна освіта і наука України: історія, сьогодення та перспективи розвитку. Вінницька область: Колективна монографія/ редкол.: Лазаренко Н. І. (голова) [та ін.], упоряд. Т.Р. Кароєва ; НАПН України , Асоціація ректорів пед. ун-тів Європи, Ін-т вищої освіти ; Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського.– Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2021.– 408 с. Авторський колектив: Войнаровський А. В., Гусєв С. О., Демченко О. П., Дровозюк С. І., ЗінькоЮ. А., Зузяк Т. П., Каплінський В. В., Кароєва Т.Р., Коляструк О. А., Коломієць А. М., Лазаренко Н. І., Мельничук О. А., Романюк І. М., Ніколіна І. І., Поліщук А. С., Савчук П. Н., Тучинський В. А., Чорна О. А.
7. Вирішую конфлікти та будує мир навколо себе. Базові навички медіації однолітків. Навчально-методичний посібник. / Андрєєнкова В.Л., Левченко К.Б., Матвійчук М.М., Дацко О.В. К.: ФОП Нічога С.О. 2020. 200 с.
8. Ефективні комунікації для освітніх управлінців. Посібник. Київ: Дніпро, 2019. 72 с.
9. Каплінський В. В., Асаулюк І. О. Основи виховної діяльності вчителя фізичної культури: навчальний посібник. Вінниця: ПП «ТД «Сдельвейс і К», 2014. 294 с.
10. Каплінський В. В. Авторський підхід до моделювання системи професійного становлення майбутнього вчителя в освітньо-виховному середовищі ЗВО. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія. 2022. Випуск 72. С. 47-53. <https://doi.org/10.31652/2415-7872-2022-72-53-59>

11. Каплінський В. В. Загальнопедагогічна підготовка до курсового та комплексного державного екзамену (осв.-квал. рівень «бакалавр». Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 104 с.
12. Каплінський В. В. Збагачення творчого потенціалу майбутнього вчителя засобами аналізу та розв'язання проблемно-педагогічних ситуацій. Наукові записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. Сер. Педагогіка і психологія. Вип.70. 2022 р. С. 67 – 73.
<https://vspu.net/nzped/index.php/nzped/issue/view/195/216>
13. Каплінський В. В., Тетерук Р. О. Роль суб'єкт-суб'єктних відносин в особистісно-професійному становленні здобувачів вищої освіти. Наукові записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. Сер. Педагогіка і психологія. ТОВ «Твори». 2021. Вип.66. С. 58 – 66. [https:// doi.org/ 10.31652/2415-7872-2021-66-58-65](https://doi.org/10.31652/2415-7872-2021-66-58-65)
14. Каплінський В. В., Дамзін О. В. Метод виховних ситуацій у морально-етичному становленні майбутнього вчителя фізичної культури. Українська полоністика. Том 21. № 1 (2023). Житомир. Bydgoszcz. 2023 <https://doi.org/10.35433/2220-4555.21.2023.ped-4>
15. Каплінський В. В. 100 складних ситуацій на уроках та поза уроками: шукаємо рішення: навчальний посібник для майбутніх учителів. Київ: Центр навчальної літератури, 2017. 80 с.
16. Каплінський В. В. Професійне становлення майбутнього вчителя в процесі загальнопедагогічної підготовки: теорія і практика: монографія. Вінниця: «Твори», 2018. 492 с.
17. Каплінський В. В., Асаулюк І.О., Пінаєва О. Ю. Етика викладача закладу вищої освіти та формування морально-етичних норм поведінки студентів: навчально-методичний посібник для самостійної роботи магістрів. Вінниця: ТОВ «Твори», 2021. 112с.
18. Комунікативні аспекти педагогічної діяльності : навчальний посібник / К. І. Почка, Ю. С. Красильник, Г. Л. Корчова, М. В. Руденко. Київ : Ліра-К, 2025. 320 с.
19. Кремень В. Освіта: ідеї, роздуми, досвід : статті, доповіді, виступи, інтерв'ю / зібрання тв. у п'яти томах. Київ : Грамота, 2025. 376 с.»
<https://www.youtube.com/shorts/BbSJoOAWeHE>
20. Ольга Акімова, Василь Каплінський, Микита Сапогов. Особливості використання Smart-технології у підготовці магістрантів в університетах зарубіжних країн. Педевтологія. Том 1. № 2 (2023). С. 15-24 [https://doi.org/10.31652/3041-1203-2023\(2\)-15-24](https://doi.org/10.31652/3041-1203-2023(2)-15-24)
21. Особистісно-професійний розвиток майбутніх фахівців: діалог зі стейкхолдерами: монографія / Упорядники: Акімова О.В., Фрицюк В. А. Вінниця: ТОВ «Друк», 2021. 390 с.
22. Тетерук Р. О., Каплінський В. В., Пінаєва О. Ю. Теоретичні і методичні основи загальнопедагогічної підготовки магістрів педагогічних університетів України в кінці XX – на початку XXI століть. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія. 2024. Випуск 77. С.65-72.

23. Педагогічна комунікація: практикум для студентів спеціальності 013 «Початкова освіта» освітнього ступеня магістр / укладач О. М. Фенцик. Мукачево: вид-во МДУ, 2019. 162с.

24. Психологія педагогічного спілкування: методичні вказівки до вивчення освітньої компоненти для студентів спеціальності 015 «Професійна освіта» / уклад.: І. М. Мороз. Київ: ЦП «Компринт», 2024. 48 с.

25. Топузов О. М., Цепенда І.Є. Навчальна книга в освітньому процесі: національні основи, практика, досвід: монографія. Київ : Педагогічна думка, 2025. 208 с. (Серія «Наукова школа») ISBN 978-966-644-816-6». <https://www.facebook.com/share/p/14NdeazFn7E/>

26. Яблоков С.В., Каплінський В.В., Тетерук Р.О. Загальнокультурна компетентність майбутнього учителя як складова його педагогічної культури. *Особистісно-професійний розвиток майбутніх фахівців: діалог зі стейкхолдерами*: монографія / Упорядники: Акімова О.В., Фрицюк В. А. Вінниця: ТОВ «Друк», 2021. С. 370 – 387.

27. Kaplinskyi, V., Stoliarenko, O., Stoliarenko, O., Berezyuk O., Chumak, M., & Hatezh, N. (2024). Developing Future Teachers' Creativity as a Crucial Element of Systemic Work in the Neuropedagogical Environment. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 16 (3), 375-385. <https://doi.org/10.18662/rrem/16.3/898>.

28. Tymchuk I, Pohorila S, Kaplinskyi V, Popov O, Derstuganova N. Enhancing online learning quality through digital competencies of students. *Salud, Ciencia y Tecnología - Serie de Conferencias* [Internet]. 2024 Aug. 28 [cited 2024 <https://conferencias.ageditor.ar/index.php/sctconf/article/view/1128>].

29. Oksana V. Klochko, Vasyl M. Fedorets, Oleksandr A. Sharyhin, Vasyl V. Kaplinskyi. Digital modeling of the ecophilic tendencies of university students' consciousness. CEUR-WS: Published on CEUR-WS: 8-Feb-2025. Proceedings of the 7th International Workshop on Augmented Reality in Education (AREdu 2024), Kryvyi Rih, Ukraine, May 14, 2024. Vol.3918.P.177-197<http://ceur-ws.org/Vol-3918/><https://ceur-ws.org/>

30. Drobin, V. Kaplinsky, O. Akimova, Z. Martyniuk, I. Matiushchenko & O. Boiarchuk (2025) Developing Critical Thinking in Schoolchildren: The Neuroscientific Aspect. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience* Volume: 16 | Issue: 1 Supl. P221-230 <http://dx.doi.org/10.70594/brain/16.S1/18>